

Svensk skattepolitik: Från Pomperipossa via århundradets skattereform till värnskattens utdragna avskaffande

UNDERLAGSRAPPORT FRAMTAGEN ÅT RATIO-INSTITUTET

av

Åsa Hansson

Nationalekonomiska institutionen

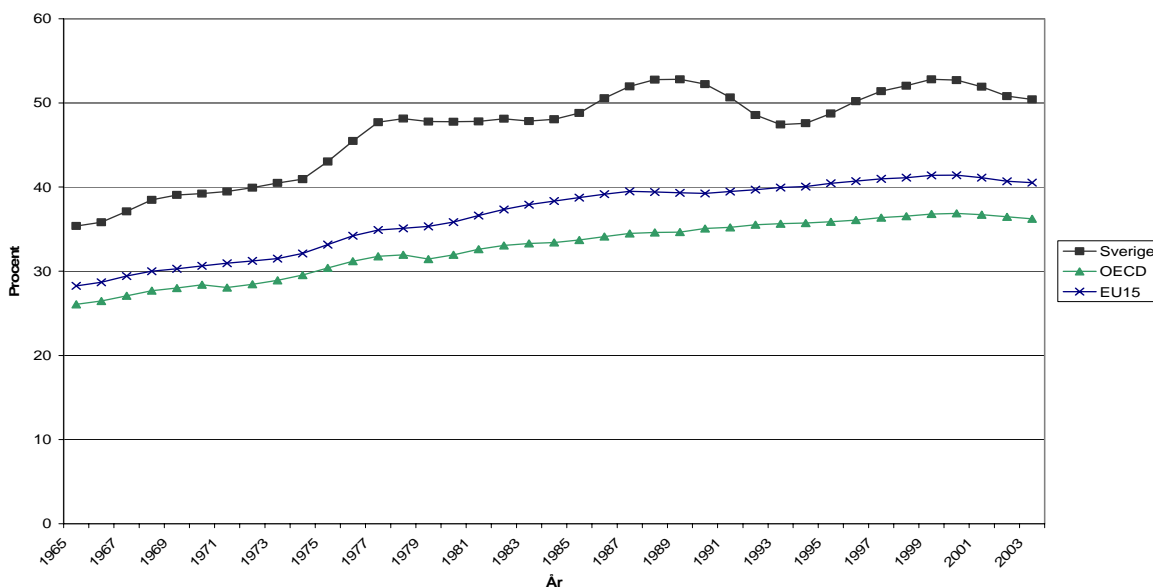
Lunds universitet

Mars, 2006

Inledning

Att Sverige har och under en lång tid haft ett av världens högsta skattetryck är ingen nyhet. Av Figur 1 framgår att det svenska skattetrycket mätt som andelen totala skatteintäkter av BNP ligger flera procentenheter över genomsnittet för OECD och EU15. Närmare bestämt ligger Sveriges andel i genomsnitt 10 och 14 procentenheter högre än genomsnittet för EU15 OECD, och skillnaden har ökat över tiden. I mitten av 1960-talet utgjorde det totala skattetrycket

Figur 1. Totala skatteintäkter som andel av BNP (3-year moving average) i Sverige och genomsnitt för OECD och EU15, 1965-2003.

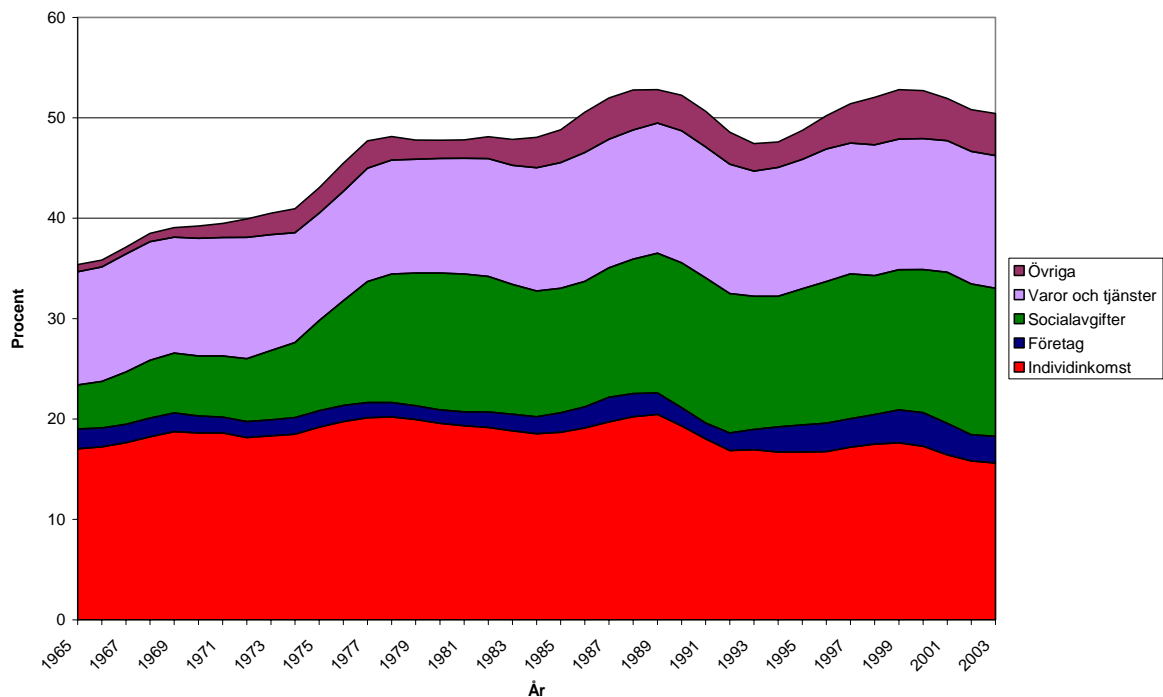

Källa: OECD (2004a).

ungefär 35 procent av BNP, under 1970-talet ökade den svenska offentliga sektorn dramatiskt och därmed även skattetrycket, för att vid 1980-talets början utgöra knappt 50 procent av BNP. 1986 gick skattetrycket för första gången upp över 50 procent av BNP och skattetrycket har sedan dess legat och pendlat runt 50 procent strecket.

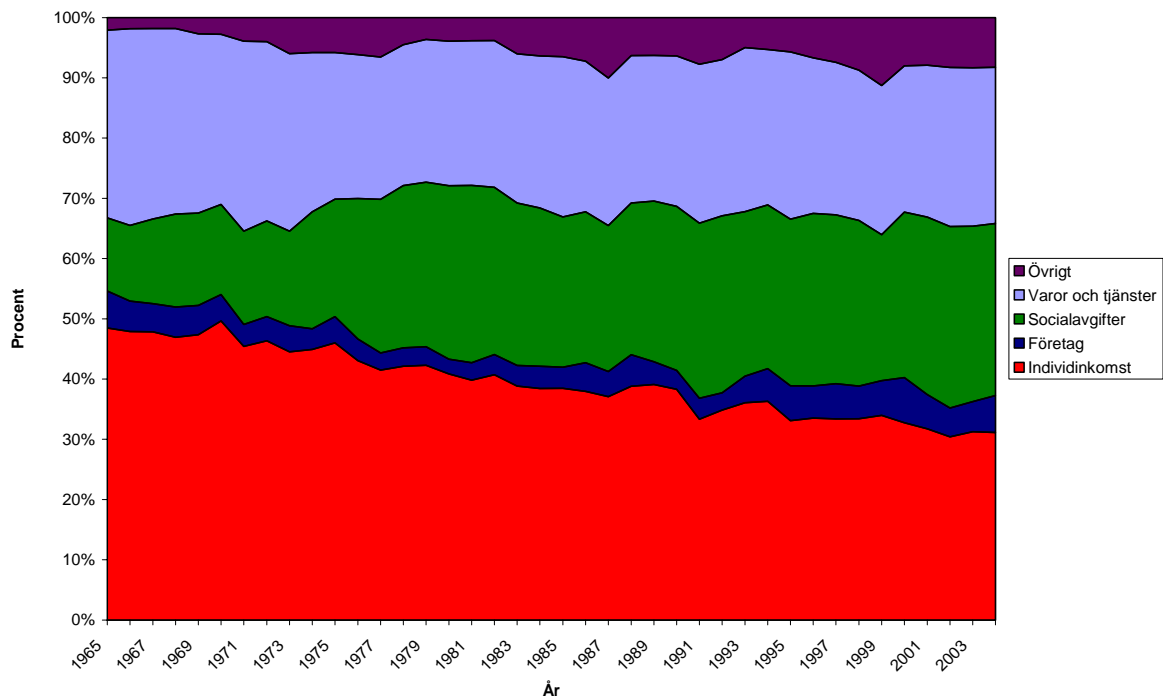
För att få en inblick i varifrån skatteintäkterna kommer görs en uppdelning av de totala skatteintäkterna i intäkter från individinkomstbeskattning, företagsbeskattning, socialavgifter och från beskattning av varor och tjänster. I figur 2 visas dessa olika komponenter uttryckt som andel av BNP och i figur 3 som andel av de totala skatteintäkterna. Det framgår klart att skatteintäkterna från individinkomst är och har varit en viktig inkomstkälla för staten. Intressant att notera är dock att dess betydelse minskat från att utgöra nästan 50 procent av de totala skatteintäkterna under 1970-talet till att successivt ha minskat till att idag utgöra knappt 30 procent av de totala skatteintäkterna. Motsatt trend har socialavgifterna haft; från att ha bidragit med drygt 10 procent under början av 1970-talet ökade dess andel ökat markant under framför allt 1970-talet och bidrog 2003 med en större andel än individinkomstbeskattningen.

Figur 2. Skatteintäkter från individinkomst, företag, socialavgifter och varor och tjänster som andel av BNP, 1965-2003.

Källa: OECD (2004b)

Figur 3. Skatteintäkter från individinkomst, företag, socialavgifter och varor och tjänster som andel av totala skatteintäkter, 1965-2003.

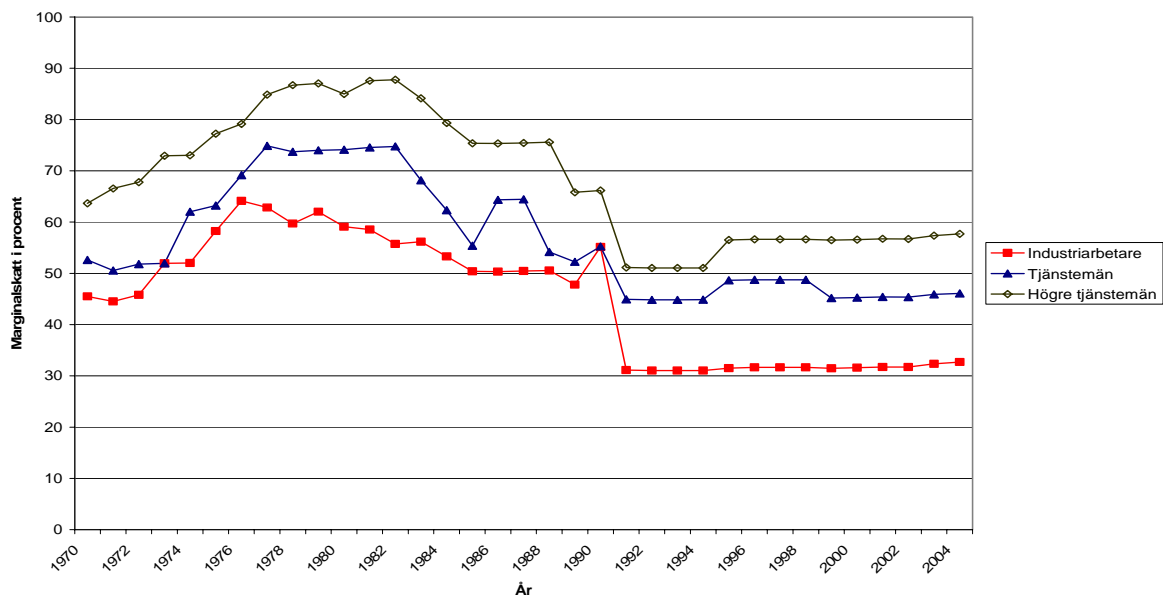
Källa OECD (2004b)

Av de två övriga komponenterna, företagsbeskattningen och beskattningen av varor och tjänster, bidrar den senare med betydande intäkter medan intäkterna från företagsbeskattningen är förhållandevis blygsamma. Skatteintäkterna från varor och tjänster har ökat som andel av BNP (från 11 procent 1965 till 13 procent 2003) men snarare sjunkit som andel av de totala skatteintäkterna (från drygt 30 procent 1965 till runt 25 procent 2003). Skatteintäkterna från företagsbeskattning har varit relativt konstanta, runt 2-3 procent av BNP och 5-6 procent av de totala skatteintäkterna, trots kraftiga sänkningar av bolagsskattesatsen.

För den enskilda individen, kännetecknas Sverige av höga marginalsatser på arbetsinkomst. Figur 4 visar hur marginalsatserna för industriarbetare, tjänstemän och högre tjänstemän har utvecklats över tiden. Marginalsatserna steg brant under 1970-talet för att kulminera i början av 1980-talet, då en högre tjänsteman hade en marginalsats på 87 procent. Vid så höga skatteklivar är incitamentet små att öka sitt arbetsutbud och de samhällsekonomiska kostnaderna av skatten mycket höga. Under 1980-talet sänktes marginalsatserna successivt och i och med 1990/91 års skattereform skedde ett betydande skift nedåt för alla tre typer av arbetare. Efter skattereformen har dock marginalsatserna börjat krypa uppåt igen.

I detta kapitel kommer jag att beskriva de skatteförändringar på framför allt s arbetsinkomst som skett i Sverige sedan 1970-talet fram till idag. Jag kommer även att kortfattat diskutera orsakerna bakom dessa förändringar och hur väl de mål som sattes fram uppnåtts.

Figur 4. Marginalskatt för industriarbetare, tjänstemän och högre tjänstemän, 1970-2004

Anmärkning: Marginalskatterna beräknade för ensamstående utan barn, arbetsgivaravgifterna lagstadgade avgifter utom för den högre tjänstemannen där hänsyn tagits till tidigare tak på avgifterna, vilket avskaffade 1976 och 1982. Inga avdrag har gjorts i inkomst av tjänst eller för skuldräntor. Efter 1990 antas tjänstemännens löner ha stigit i takt med industriarbetarens. De indirekta skatterna är netto exklusive fastighetsskatt i procent av privat konsumtion.

Källa: Du Rietz (2006).

1970-talets skatteförändringar – Ökade socialavgifter och sagan om Pomperipossa

Under 1970-talet genomfördes inga genomgripande skattereformer, dock en del förändringar som varit betydande. Den kanske viktigaste skattereformen, var införandet av särbeskattning av makars arbetsinkomst 1971. Det främsta motivet för att särbeskatta makars inkomst var av arbetsmarkandspolitiska skäl och för att öka jämställdheten. Vid sambeskattning missgynnades nämligen familjer med två inkomster pga progressiviteten i skatteskalen vilket framför allt missgynnade kvinnors förvärvsarbete. Uppgången i kvinnors förvärvsarbete sammanföll också med denna skatteomläggning (Lindencrona, 2001) – huruvida det berodde på skattereformen är

svårt att veta men sannolikt var det en bidragande orsak. Sambeskattningen behölls dock för andra inkomster än arbetsinkomst för att inte alltför mycket missgynna familjer med en förvärvsarbetande (Rodriquez, 1981) och för att undvika inkomstöverföringar mellan makar av skatteskal (Lindencrona, 2001). För att kompensera för skattebortfallet som skedde pga särbeskattningen skärptes progressiviteten i skatteskalen genom att rätten att göra avdrag för kommunalskatten för statlig inkomstbeskattning försvann samt att mervärdeskatten höjdes från 10 till 15 procent (Regeringskansliet, 2004).

Andra generella skatteomläggningar under 1970-talet var en successiv ökning av arbetsgivarnas socialavgifter. 1973 ersattes folkpensionsavgiften med en arbetsgivarbetald socialförsäkringsavgift vilket medförde skattesänkningar för samtliga inkomsttagare men en ökning av socialförsäkringsavgiften med 3,3 procent (Rodriquez, 1981). 1974 beslutades om ytterligare sänkningar av marginals-katten som komparerades med höjning av socialförsäkringsavgiften. Dessa sänkningar ledde dock inte till inkomstskattesänkningar eftersom inflation och höjda kommunalskatter var så betydande att marginals-kattelättnaderna endast komparerades för dessa (Rodriquez, 1981). Under senare delen av 1970-talet fortsatte höjningarna av socialavgifterna; med 4,4 procentenheter 1975, och med 4,0 respektive 3,8 procentenheter 1976 och 1977 (Nordling, 1989).

Denna omläggning från inkomstskatt till arbetsgivaravgifter har kallats "Haga-politik" (Nordling, 1989) efter en rad överenskommelser mellan socialdemokraterna, oppositionen och arbetsmarknadens parter på Hagaslott under mitten av 1970-talet. Anledningen till förskjutning från inkomstskatt mot arbetsgivaravgifter är oklar (Nordling, 1989). En hypotes är att arbetsgivaravgifterna ansågs utgöra en relativt flexibel inkomställa för staten, detta eftersom motståndet mot arbetsgivaravgifter var mindre bland skattebetalarna då incidensen av arbetsgivarbetalda socialavgifter var mer svårbedömd (Rodriquez, 1981 och Nordling, 1989). Socialavgifterna tillhör de skatter som man ofta benämner "osynliga skatter" eftersom löntagaren inte själv betalar skatten och därför kanske är mindre medveten om dem.

Som framgår av Figur 2 och 3, ökade socialavgifternas andel av BNP markant under 1970-talet medan inkomstskatten som andel av BNP var förhållandevis konstant. Kommunalskatten steg också kraftigt under 1970-talet, från 21 procent 1970 till 29 procent 1980 (eller med 38,5 procent) (SCB, 1980) detta för att bekosta den kraftiga expansionen av den offentliga sektorn under 1970-talet.

Marginalskatten var runt mitten av 1970-talet mycket hög (se figur 4); den högsta marginalskatten var i mitten av 1970-talet runt 87 procent. Beaktades även förmögenhetsskatten kunde marginalskatten överstiga 100 procent för kapitalinkomster och för rörelsekapital kunde marginalskatten också överstiga 100 procent om hänsyn togs till både inkomstskatt och egenavgifter (Grosskopf & Rabe, 1991). Detta uppmärksammades av Astrid Lindgren och föranledde henne att skriva en saga om Pomperipossa (Pomperipossa i Monismanien, 1976) som levde i ett fantasiland (Monismanien), framställt som en idyll i mångt och mycket men där Pomperipossa tvingades att betala mer i skatt än vad hon tjänade (102 procent). Astrid Lindgren beskrev på ett målande sätt Sverige och sin egen situation vilket ledde till ett skatteuppror i Sverige och att den 100 procentliga marginalskatten ganska snart justerades nedåt (Grosskopf & Rabe, 1991) även om marginalskatten på rörelsekapital fortfarande kunde uppgå till 90 procent.

1980-talets skatteförändringar – Den underbara natten

Under 1970-talet uppmärksammades således problemen med smala skattebaser och höga skattesatser. De höga marginalskatterna och obegränsad avdragsrätt för räntor gjorde lånebaserad konsumtion billig. En individ i det högsta inkomstskiktet (marginalskatt på 87 procent) betalade till exempel bara 13 procent av räntan själv medan staten stod för resterande 87 procent. Att inflationen var hög bidrog ytterligare till att skuldfinansieringen ökade och under slutet av 1970-talet var, framför allt för höginkomsttagare, skuldfinansiering attraktivt eftersom ränteavdragen reducerade skatten och med inflationens hjälp urholkades skulderna (SOU 1995:104). Detta innebar att den faktiska progressiviteten avtog med inkomsten trots att skatteskalorna var oförändrade (Åberg, Selén & Tham, 1984). Systemet ansågs allmänt vara orättvist och ineffektivt vilket föranledde diskussioner kring hur skattesystemet kunde göras mer effektivt och en rad utredningar initierades.

Utveckling med stigande marginalskatter bröts i början av 1980-talet då en av många skattereformer infördes. Ett första steg togs genom 1981 års skatteuppgörelse mellan socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet under den s k underbara natten (april 1981). Målsättningen med uppgörelsen var att begränsa den högsta marginalskatten för majoriteten av heltidsarbetande till högst 50 procent (SOU 1995:104). Uppgårelsen innebar att den tidigare obegränsade rätten till ränteavdrag successivt begränsades under inkomståren 1983 till 1985.

Det skattemässiga värdet av ränteavdrag kom därigenom att maximeras till 50 procent 1985. Den statliga skatten delades även upp i två delar. En statlig skatt för grundbelopp med full avdragsrätt för räntor och underskott och en statlig skatt för tilläggsbelopp där rätten till avdrag kraftigt begränsades (Grosskopf & Rabe, 1991).

Skattereformen urholkades dock snabbt på grund av kraftig inflation och skatteskalor som inte var indexerad. Dessutom kvarstod många möjligheter till skatteplanering vilket gjorde att skattesystemet allmänt ansågs som orättvist. Nolltaxering var inte ovanligt (SOU 1995:104). Internationellt skedde även en rad skattereformer under senare delen av 1980-talet där huvudtanken var att bredda skattebasen genom färre avdragsmöjligheter och sänkta skattesatser (exempelvis i USA, Storbritannien, Australien och Nya Zeeland). Detta ledde till att regeringen 1987 tillsatte tre olika skatteutredningar: ”Reformerad inkomstbeskattning” (RINK, SOU 1989:33), ”Reformerad företagsbeskattning” (URF, SOU 1989:32) och ”Reformerad mervärdesskatt” (KIS, SOU 1989:35) med direktiv att utforma ett skattesystem som var bestående under lång tid och som sänkte inkomstskatterna, minskade progressiviteten i skatteskalorna, begränsade avdragsmöjligheterna, skapade en större enlighet i kapitalbeskattningen samt stimulerade sparande. Dessutom skulle reformen utformas på ett sådant sätt att den var självfinansierad (SOU 1989:33) och att fördelningspolitiskt avkall inte gjordes, utan alla skulle vinna på reformen (SOU 1995:104).

1990-talets skatteförändringar – Århundradets skattereform

Riksdagen antog regeringens proposition (1989/90:110) och lagfäste därmed en av de hittills mest genomgripande skattereformerna i Sverige, ofta kallad ”Århundradets skattereform”. Reformen var genomgripande så till vida att den berörde både personlig inkomstbeskattning, företagsbeskattning, socialavgifter, mervärdesskatten och punktskatter. Reformen implementerades under 1990/91 för att vara fullt genomförd 1992, och innebar i grovt att skattebaserna breddades, att skattesatserna sänktes, och en förskjutning från direkt till indirekt beskattning.

Huvudpoängen med skattereformen var att få ett samhällsekonomiskt effektivare skattesystem genom minskande skatteklar och en mer likformig och rättvisare beskattning. Likformighet var ett nyckelbegrepp och ambitionen var att alla inkomstformer och konsumtionstyper skulle beskattas likartat för att på så sätt eliminera skatternas inverkan på

ekonomiska beslut. I stora drag kan de förändringar som skattereformen innebar summeras i följande punkter (prop 1997/98:1, bilaga 6 och Regeringskansliet, 2004):

- Sänkt inkomstskatt för i stort sett alla; där ca 85 procent av inkomsttagarna endast skulle betala kommunalskatt och resterande 15 procent 20 procent i statlig inkomstskatt utöver kommunalskatt. Högsta marginalskatten blev således 50 procent.
- Basbreddning bl a genom att förmåner beskattades till sitt fulla marknadsvärde.
- Indexering av skiktgränsen för statlig inkomstskatt med inflationstakten och 2 procentenheter årligen för att undvika att allt fler blev föremål för statlig inkomstskatt.
- Kapitalinkomst särskiljdes från arbetsinkomst och beskattades proportionellt med en 30 procentig skattesats.
- Bolagsskatten sänktes från 52 till 30 procent och basen breddades kraftigt.
- Basen för mervärdesskatten breddades till att omfatta de flesta tjänster och varor och en enhetlig skattesats om 25 procent infördes.
- Punktskatter på bl a bensin och energi höjdes vilket bidrog till att finansiera reformen och förstärka skattesystemets miljöprofil.
- Av fördelningspolitiska skäl infördes skattelättnader i form av förhöjt grundavdrag för låginkomsttagare och barn- och bostadsbidrag höjdes.

Utvecklingen efter 1990/91 års skattereform

Omedelbart efter reformbeslutet i riksdagen 1990 initierades regeringen en utvärdering av reformen. Kommittén för utvärdering av skattereformen (KUSK) fick i uppdrag att samordna forskningen av skattereformens effekter och lämnade sitt slutbetänkande 1995 (SOU 1995:104). KUSK slog fast att skattereformen var nödvändig och i mångt och mycket bidragit till att sänka de samhällsekonomiska kostnaderna, men att de finansieringskalkyler som gjordes var alltför optimistiska och att ur ett stabiliseringspolitiskt hänseende genomfördes reformen för sent. Vad gäller de fördelningspolitiska aspekterna lyckades reformen bättre och vidmakthöll ungefär samma omfördelning före som efter reformen även om höginkomsttagare gynnades något mer (SOU 1995:104).

I en senare utvärdering gjord av regeringen (prop. 1997/98:1, bilaga 6) förstärktes dessa slutsatser. Vidare slogs fast att de första årens underfinansiering har försvunnit p g a dynamiska effekter på i synnerhet kapital- och bolagsbeskattningen.

När skattereformen utreddes och beslut togs om att implementera den gick svensk ekonomi på högvarv med en överhettad arbetsmarknad. Tyvärr svängde den ekonomiska konjunkturen kraftig i samband med införandet av skattereformen vilket gjorde att de prognoser och antaganden som gjorts för att skattereformen skulle vara självfinansierad inte blev realitet. Under början av 1990-talet hamnade Sverige i ekonomisk kris och den offentliga budgeten var mycket ansträngd vilket medförde att kort efter skattereformens införande gjordes avsteg från de riktlinjer som satts upp med avsikt att sanera statsfinanserna. 1995 höjdes den statliga inkomstskatten temporärt till 25 procent, den s k värnskatten (prop 1997/98:1). 1999 slopades värnskatten men samtidigt infördes ytterligare ett skikt i den statliga inkomstskatteskalen vilket innebar att det i det första skiktet togs ut en statlig skatt om 20 procent medan skatten i det andra skiktet var 25 procent, som skäl för detta angavs utöver behovet av intäkter att det krävdes för att uppnå det fördelningspolitiska utfallet som reformen åsyftade (prop 1997/98:1 bilaga 6). Dessa avsteg innebar att den ambition som sattes upp om en högsta marginals katt på 50 procent var en realitet endast under ett fåtal år. Av figur 4 framgår att marginals katten för tjänstemän och högre tjänstemän höjdes med 4 respektive 5 procentenheter mellan 1994 och 1995. För en högre tjänsteman var marginals katten 56,5 procent medan den för en tjänsteman och industriarbetare var 48,5 respektive 31,5 procent.

Justeringar gjordes även 1993 då en allmän egenavgift i form av pensions- och sjukförsäkringsavgift infördes för alla anställda och egenföretagare som en del av krisuppgörelsen. Även om denna avgift ger framtida förmåner uppfattas den av många som en skatt som höjer marginal- och genomsnittsskatten (prop 1999/00:1), även om effekten mildrades av att egenavgiften var avdragsgill mot kommunal- och statlig inkomstskatt. Den allmänna egenavgiften höjdes successivt från 0,95 procent 1993 till 5,95 procent 1997. 1998 ändrades den allmänna egenavgiften till att endast utgöra en allmän pensionsavgift om 6,95 procent och därefter om 7 procent. Av fördelningspolitiska skäl och för att gynna arbetsmarknadsdeltagande infördes 2000 ett system där löntagaren kompenseras för den allmänna pensionsavgiften genom en skattereduktion (prop 1999/00:1). Under åren 2000, 2001 och 2002 utföll 75 procent av kompensationen (Skatteverket, 2006). Under 2003 och 2004

gavs ingen skattereduktion, men 2005 höjdes kompensationen till 87,5 procent. 2006 kommer full kompensation för den allmänna pensionsavgiften att ges (prop 2005/06:1).

Andelen skattebetalare som betalar statlig skatt har legat över den riktlinje som riksdagen slog fast vid skattereformen alla år utom 1995 (prop 1997/98:1, bilaga 6). Riktlinjerna i utredningen var att skiktgränsen för statlig inkomstskatt skulle sättas vid 200 000 kr 1991 och att ungefär 10 procent av de skattskyldiga därmed skulle betala statlig skatt (Skatteverket, 2006). När beslut fattades i riksdagen beslöts gränsen sänkas med ambitionen att 15 procent av de skattskyldiga skulle betala statlig skatt. Sett till antalet heltidsarbetande som betalar statlig skatt är andelen betydligt större. 2003 var t ex 31 procent av alla helårs- och heltidsanställda statsskattskyldiga (Skatteverket, 2006). En anledning till att fler än avsett betalar statlig skatt är att riksdagen hösten 1994 beslöt att begränsa uppjusteringen av inkomstskiktet för inkomståren 1995 till 1998 för att ytterligare sanera statsfinanserna (prop 1996/97:1). För att minska andelen som betalar statlig skatt gjorde därför extra höjningar utöver den fastlagda indexeringen av skiktgränsen från och med 1999 (Skatteverket, 2006). Under åren 2004-2006 har indexeringen dock följts men ambitionen är att på sikt få ner andelen som betalar statlig skatt till 15 procent av de skattskyldiga.

Generellt sett, har utvecklingen efter århundradets skattereform inneburit ett ökat skatteuttag och höjda marginalskatter på arbete genom introduktion av allmänna egenavgifter, införandet av värnskatten (och sedan det andra skiktet) och att betydligt fler betalar statlig skatt än vad som var tanken eftersom skiktgränserna inte justerats så som var tanken. Sammantaget innebär detta att betydligt fler möter en avsevärt högre marginalskatten än vad skattereformen avsåg.

Vad händer härnäst?

I finansplanen för 2001 presenterade regeringen, efter Skatteväxlingskommittén lämnat sitt betänkande (SOU 1997:11), en strategi för en grön skatteväxling där energi- och miljöskatter höjs för att finansiera skattesänkningar på arbete för framför allt låg- och medelinkomsttagare (prop 2005/06:1). Som en del i detta föreslår regeringen att grundavdraget höjs för låg- och medelinkomsttagare från och med inkomståret 2006 (prop 2005/06:1) och för att stimulera sysselsättningen föreslås enmansföretag som idag driver verksamhet utan anställda betala lägre arbetsgivaravgifter om de anställer.

Regeringen har aviserat att en översyn av skattesystemet kommer att påbörjas under 2006 (prop 2005/06:1). Detta med tanke på den ökade globaliseringen som ägt rum sedan 1990/91 års skattereform men också med tanke på de avsteg som gjorts från skattereformens riktlinjer (prop 2005/06:1).

Det är viktigt att skattesystemet ses över för att anpassas till den värld vi idag lever i med allt rörligare skattebaser. En internationell anpassning kommer att vara nödvändig och skattetrycket på i synnerhet rörliga skattebaser kommer sannolikt att behövas sänkas. Att de riktlinjer som gavs i 1990/91 års skattereform för hur ett effektivt skattesystem bör utformas fortfarande är relevanta är föga troligt och att lägga alltför mycket resurser på att studera avvikelser från reformen därför meningslöst.

Om Sverige vill behålla ett av världens mest omfattande välfärdssystem krävs att antalet arbetade timmar i ekonomin höjs. En nyligen utkommen rapport från OECD (OECD, 2005) visar att svenskar arbetar minst antal timmar per år, motsvarande 35,4 arbetsveckor per år jämfört med ett genomsnitt på 40,7 veckor för alla europeiska länder. Skattesystemet är givetvis inte enda boven till att svenska jobbar så få timmar men det är viktigt att skattesystemet tillsammans med bidragssystemet utformas så att det är lönsamt att arbeta.

Referenser

- Du Rietz, G., 2006, Beräkningar erhållna direkt från G. Du Rietz.
- Grosskopf, G. & G. Rabe, Det svenska skattesystemet, Del 1, Individbeskattning, Beyronds förlag, tredje upplagan.
- Lindencrona, G., Svesnsk familjebeskattning 50 år, *Skattenytt 2000 - 50 år*, 2001, Uppsala.
- Lindgren, A., 1976, Pomperipossa i Monismanien, först publicerad i Expressen den 10 mars 1976.
- Nordling, D., 1989, Skattetryck och skattepolitik: En introduktion för skattebetalare, Skattebetalarna, Stockholm.
- OECD, 2004a, Tax revenue as percent of GDP - 3 year moving average, vol 2004, Source OECD Database edition.
- OECD, 2004b, Details of tax revenues – Sweden, vol 2004, Source OECD Database edition.
- OECD, 2005, Economic Survey of Sweden 2005, OECD, Paris.
- Prop. 1989/90:110, Finansdepartementet
- Prop. 1996/97:1, Budgetpropositionen, Finansdepartementet.
- Prop. 1997/98:1, Budgetpropositionen, Finansdepartementet.
- Prop. 1999/00:1, Budgetpropositionen, Finansdepartementet.
- Prop. 2005/06:1, Budgetpropositionen, Finansdepartementet.
- Regeringskansliet, 2004, Svenska skatter, Finansdepartementet, Danagårds Grafiska, Stockholm.
- Rodriguez, E., 1981, Den svenska skattehistorien, Liber Läromedel, Lund.
- SCB, 1980, Årsbok för Sveriges kommuner, Stockholm.
- Skatteverket, 2006, Skatter i Sverige: Skattestatistisk årsbok 2005, Edita, Västerås.
- SOU 1989:33, Reformerad inkomstbeskattning, RINK, Fritzes, Stockholm.
- SOU 1989:34, Reformerad företagsbeskattning, URF, Fritzes, Stockholm.
- SOU 1989:35, Reformerad mervärdesskatt m m, KIS, Fritzes, Stockholm.
- SOU 1995:104, Skattereformen 1990-1991 – en utvärdering, kommittén för utvärdering av skattereformen, KUSK, Fritzes, Stockholm.
- SOU 1997:11, Skatter, miljö och sysselsättning, Skatteväxlingskommitténs utvärdering, Fritzes, Stockholm.

Åberg, R., Selen, J., & H. Tham, 1984, Ekonomiska resurser, i Eriksson, R. & R. Åberg (red),
Välfärd i förändring, Prisma, Arlöv.